

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

יתרו

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת יתרו

- א . . . . . אנוכי ה' - האמונה בהשגחה פרטית . . . . .
- ב . . . . . לא תננוב - אי אפשר שיפסיד איש את רעהו אפילו בשווה פרומה . . . . .
- ד . . . . . לא תרצח - יאמין בה' וכך לא ישחית נפשו ע"י הדאגה . . . . .
- ה . . . . . לא תחמוד - ע"י האמונה ינצל מן החמדה . . . . .
- ה . . . . . לא יהיה לך אלוהים אחרים - אבל לנו 'אלוקים קרובים'. . . . .
- ו . . . . . הנבל את החר - גדרים וסייגים . . . . .
- ח . . . . . הברת המוב - מעלת וחשיבות הברת המוב למיטיביו . . . . .
- ט . . . . . כפה עליהם הר - עיקר חשיבות האדם שנקרבו שוכן יצר והוא מתנבר עליו . . . . .
- יא . . . . . זכור את השבת לקדשו - שפע ברכה מיום השבת לימות החול . . . . .
- יג . . . . . וקידשתם היום ומחר - קדושת האדם כלבו ובשמירת המחשבה . . . . .
- טו . . . . . קבלת התורה - כל ישראל יש להם חלק בתורה . . . . .

יתרו

אנוכי ה' - האמונה בהשגחה פרטית

אלו היו תחילת דברי ה' בקחתו אותנו לו לעם - 'אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי זה כלל ראשון בתורה - להאמין באמונה תמימה בבורא העולם. ידועה קושיית הראשונים מדוע פתח ב'אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולכאורה יותר היה ראוי לומר 'אנכי ה' אלוך אשר בראתי שמים וארץ' - ומן הראוי שכל ברואי ישתעבדו לעשות רצונו בלבב שלם. וביאר הרא"ש (אורחות חיים יום א' אות כו) שביציאת מצרים הראה הקב"ה שאינו רק 'בורא עולם', אלא עדיין עומד הוא ומשגיח בהשגחה פרטית על כל העולם כולו. על כן, בכואו ליקח את בני ישראל להיות לו לעם, הזכיר יציאת מצרים דייקא, ללמדם שלא די שיאמינו בו יתב"ש

שברא את העולם, אלא עליהם לידע ולהאמין בהשגחה פרטית - שכל דבר ודבר הנעשה והקיים בעולם הכל הוא ברצונו ית', ואין מקרה בעולם כלל. וז"ל הרא"ש. להאמין בהשגחתו הפרטית, ובוה תקיים בלבבך הייחוד השלם בהאמין בו, כי עיניו משוטטות בכל הארץ, ועיניו על כל דרכי איש, ובוחזן לב וחוקר כליות. כי מי שאינו מאמין 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים', אף ב'אנכי ה' אלוך' אינו מאמין, ואין זה ייחוד שלם... וזה יסוד כל התורה בולה. עכ"ל.

בה אמר הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נו"א ד"ה וידבר, או יאמר), כי הנה תכלית כל התורה כולה - להביא את האדם לידי אמונה והכרה בבורא כל

א. עיקר האמונה היא האמונה הפשוטה, שמעתי מרב גדול וחשוב שליט"א לבאר את דברי רש"י בפרשתן (יח יט) 'ויחיד יתרו - וישמח יתרו, זהו פשוטו. ומדרש אגדה, נעשה בשרו חדודין חדודין'. כי המהלך באמונה פשוטה הרי הוא מלא שמחה, אבל כשמתחיל עם 'פשעטלעך' (רשות וחקירות) אז 'חידודין חידודין' - שטעכט עס פון אלע זייטן (הרי הוא נדקר בכל מיני דקירות).

ב. סיפר הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל שהרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע עשה פעם 'עליית נשמה' בליל שבת קודש, ובעמדו בעולם העליון, ראה שעומדים נשמות רבות שכבר היו בזה העולם, ועתה נגזר עליהם לרדת שוב לעולם הזה. החלו נשמות אלו למרר בבכי, באמרם הנה אנו סובלים כל כך בגין כל פגם ועוון שחטאנו כשהיינו בעלמא דשיקרא, מה לנו ולצרה הזאת להסתכן שוב בירידה לעולם הגשמי. ענו להם מלאכי מרום, כי בדורות האלו נקל יותר לחיות בזה העולם ולעברו בשלום, כי כל מעשה קטן וכל פעולה קטנה עושה רושם רב למעלה, ולאידך גיסא אף אין מדקדקין עם האדם כל כך כבימים מקדם. אמנם בדבר אחד יש להתחזק באלו הדורות, והוא בעניין האמונה בחי העולמים, והיינו לעקור את קליפת ה'איך וואלט' (הייתי עושה כך וכך), כי המחשב שאם היה עושה כך וכך לא היה קורה מה שקרה, וכגון אם הייתי מנהל כך את עסקי לא הייתי מפסיד את כספי, אם הייתי מהלך להתם הייתי מרוויח יותר, וכל הדומה לכך, ידע שאלו המחשבות אפיקורסות גמורה הם, שהרי אין כח בשום נברא שבעולם לעשות אפילו דבר כלשהו שהוא כנגד רצון ה'...

להגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל היתה בת שחלתה ל"ע במחלת האסטמ"א, דרכו של חולי זה, בעת שתוקף את החולה קושי בנשימה חייבים לחבר אותו למכונה (מאשיין) שיעזור לו להמשיך לנשום, ולא ח"ו... לגודל נחיצות המכשיר להצלת חייה, היו להם בבית חמשה מכשירים, מוכנים ומזומנים על כל צרה שלא תבוא, פעם אחת תקפתה קושי נשימה ולא הצליחו בני הבית למצוא אף לא מכשיר אחד, תוך כמה דקות השיבה נשמתה ליוצרה, בימי השבעה נכנס הגה"צ רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל לנחם את בני המשפחה, בתוך הדברים הבין ר' יעקב כי מרגישים הם 'אשמים' במיתתה - שלא חיפשו כראוי אחר המכשיר, כי מיד אחר 'יציאת נשמה' מצאו את כל המכשירים מונחים אחר כבוד תחת מיטתה, נענה רבי יעקב ואמר להם, קבלתי מפי המשגיח דלומז'ה הגה"צ רבי משה רוזנשטיין זצ"ל (בשנים שקודם המלחמה הנוראה) שכל עניין ה'השתדלות' אינו אלא לגבי ה'עתיד' - שעל האדם להשתדל שיהיו כל ענייניו על צד היותר טוב, אך המהרהר לגבי ה'עבר' שאם היה משתדל ועושה כך וכך, היה מציל את עצמו מהצרה ומההפסד, הרי אלו מחשבות כפירה ממש, אלא על האדם להאמין בכל לבבו, שכל מה שאירע לו היה בציווי הבורא ואי אפשר לאדם לילך נגד רצונו ית'. (הובא בספר 'שיח יוסף' עמ' תק"ב באריכות גדולה ועיי"ש).

מליהנות בה באיסור תבוא לידו הנאה זו ממש במידה זו – בהיתר. ויהשוב בעצמו, אם ניתנה בידו הבחירה לקחת הנאה זו באיסור הרי וודאי שהיא קצובה לו מן השמים, וכי לא עדיף לו להתאפק, לא יביט ולא יעשה את האיסור ואז ישאר כביכול 'חוב' בידי הקב"ה למלאות הנאתו (ואז יגדיל הקב"ה הנאתו כשכר על התאפקות זו), וכן לענין 'מוזנותיו של אדם' הקצובים מר"ה ועד ר"ה, אפילו 'גנב' שנראה לו ש'הרוויח' מעות בגניבתו, הרי באמת אין לו שליטה לגנוב אם לא נגזר עליו שבלאו הכי שיגיעו המעות לידו. ואם לא היה טיפש היו אותן מעות באות לידו בהיתר.

נפלאות כתב בספר 'עמוד העבודה' להרה"ק רבי ברוך מקאסוב זי"ע (דרוש הביטחון ט-יג), כלל המילתא, מיום בריאת העולם לא הפסיד אדם אף פרוטה אחת ולא הרוויח פרוטה אחת. ואף שבעין גשמית נראה שהפסיד ממון, באמת לא יצוייר שום הפסד אצל שום אדם. והנה אמרו חז"ל (ביצה טו.) כל מוזנותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה, אמור מעתה, אם יצוייר שיכול

עולמים שהוא אדון הכל, והוא לכדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. וזה ביאור הכתוב, וידבר אלוקים את כל הדברים האלה – תכלית דבר ה' אל עמו בכדי שיבוא האדם לאמר אנכי ה' אלוקיך, שיאמר תמיד ויכריז שאין עוד מלבדו ואפס זולתו.

לא תגנוב – אי אפשר שיפסיד איש את רעהו אפילו בשווה פרוטה

בפרשתן (כ ב) 'אנכי ה' אלוקיך'. כתב אב"ד קוז'ניגלוב בספרו 'ארץ צבי' (פר' ויצא ד"ה בהפטורה), דבכלל מצות עשה של 'אנכי ה' אלוקיך' – להאמין בהשגחה פרטית על כל פרט ופרט, וש"א לשום בריה בעולם ליטול לעצמו מאומה זולת מה שנגזר עליו בראש השנה, הן בעניני הפרנסה הן בכל הנאותיו והצטרכויותיו. לכן כאשר היצה"ר מפתהו להוסיף ב'השתדלות' יתירה כשהיא על חשבון תורתו ותפילתו, או כשיפגע באחרים עי"ז. וכן כשהוא מפתה אותו לעבור עבירה לתיאבון ליהנות איזו הנאה של איסור, יזכור שהנאה זו קצובה לו כבר בר"ה, ובידו הבחירה כיצד ומתי יהנה הנאה זו - אם יתאפק

ג. כך ביארו צדיקים ('תורת אבות' יתרו, בשם הרה"ק ר' מיכל מלעכאוויטש) בפרשתן (יח יט) עתה שמע בקולי, איעצך ויהי אלוקים עמך, שכאן למדנו 'עצה טובה' לאדם, שבכל עת ובכל שעה - ויהי אלוקים עמך, בכל פסע ופסע שפוסע ובכל פינה שהוא פונה יעמיד את האלוקים לנגד עיניו, ויזכור כי ה' ניצב עליו והוא מכוון בדקדוק את כל מעשיו ופעולותיו, וכל קורותיו והבאות עליו הכל מאת ה' בלבד, כי אפס זולתו.

בפרשתן (יח ג-ד) 'שם האחד גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי', וצ"ב מדוע גבי שמו של גרשום כתיב 'כי אמר' גר... ובאליעזר לא כתיב אלא 'כי אלוקי אבי בעזרי', ומבאר ה'ריב"א' (בפירושו על התורה) ש'אמר' הכוונה לפי שעה, שפעם אחת נענה ואמר טעם לקריאת שם בנו גרשום – כי גר הייתי. אבל 'אלוקי אבי בעזרי' היה אומר בכל עת ובכל שעה, ולא רק 'אמר' פעם אחת ותו לא אלא היה חי עם מחשבות אלו.

ד. כעין זה כתב הגר"א (משלי כב יט) עיקר נתינת התורה לישראל הוא בכדי שישמנו ביטחונם בה'. הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע (תורת יחזקאל תפילות ר"ה) אמר ובתורתך כתוב לאמר כל התורה הקדושה נכתבה בכדי לאמר לו ליהודי, שיאמין בכל לבו ששמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד.

ה. שמעתי מצדיק אחד, דלכן נתקנה ברכת 'שעשה לי כל צרכי' בשונה משאר ברכות השחר, שהם מדברים בלשון רבים על כללות העולם, דוגמת 'מלביש ערומים... מתיר אסורים' ואילו זו נתקנה בנוסח 'שעשה לי כל צרכי' ולא העושה צרכי בני אדם, ללמד לאדם דעת ובינה מה הם 'צרכיו', מה שהוא צריך, ומה שיש לשכנו ולחברו אינו מצרכיו כלל, אלא שעשה לי צרכי...

ו. ומסמיק לכך מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, שפעם ראה שמשמשו העני מתהלך במנעלים קרועים, אסף הרה"ק מעות מנדיבי העיר בעד נעליים והניח את צרור המעות בארוננו, באותו זמן הבחין המשמש במעות הצרורין ופחז עליו יצרו וגנבו לעצמו, כאשר הבחין הרבי שהכסף איננו חקר ודרש היכן הם, עד שנודע שיד המשמש במעל הזה, מיד קרא לו הרבי ואמר לו 'שוטה שבעולם, הרי אם היית ממתין קצת היו לך אותן המעות בהיתר...'

ז. סיפר הגרי"ז מבריסק זי"ע על אביו הגר"ח, פעם הגיע אל בית דינו יהודי אחד והחל להלל ולשבח את חכמת עצמו כי רבה היא, וסיפר שהוא בעליו של מפעל גדול בעיר, וביום האתמול פרצה שריפה ברחוב שבו נמצא

האדם להוסיף על ידי יגיעתו אפילו 'פרוטה אחת' יותר מקצבתו א"כ מהו לשון 'קצובין' שבתלמוד. וכן כל הבריות שבעולם – אף אם יתאמצו בכל כוחם לפחות מקצבותיו, לא יוכלו לפחות ממנו, שאם יצויר שיוכלו לפחות א"כ מהו לשון 'קצובין'. והנה כל הבריות יביעון בפיהם שמאמינים בתורה שבע"פ, ומדוע לא יאמינו במילת 'קצובין' הנאמר בתלמוד... וגם אי אפשר לאיש להוסיף לרעהו על קצבתו, כי הכל קצוב לאדם מן שמיא, ואם יזיקנו או יפסידנו אדם כשלא נגזר עליו חסרון ממון ישלימו לו זאת מן השמים, וכן אם ירבה בהשתדלות לא יועיל לו מאומה כי מה שירוויח כאן יפסיד במקום אחר, נמצא שלא הפסידו זה את זה ולא גזלו זה מזה.

מפעלו, תיכף פנה אליו אחד ממכריו ואמר לו, ראה כעת כל המפעל בסכנה גדולה ועומד הוא ליהפך למאכולת אש, מוכן אני לקנות ממך את כל המפעל במחצית משווי, אך אני לא הסכמתי לו כלל. הלהבות המשיכו והתקרבו אל המפעל וכעת הציע לי ידידי לקנותו בחמישית משווי, גם בזאת הפעם לא נעניתי לו, הלהבות המשיכו עד שכבר החלו ללחך את קירות המפעל מבחוץ, שוב פנה אלי הידיד והציע לקנות את המפעל בעשירית משווי ועדיין לא הסכמתי להצעתו, ואכן ברגע האחרון נעשה נס והאש נעצרה בטרם עלה כל המפעל באש ואני נשארתי עם שלי... אמר לו הגר"ח, דע לך בני, שאין טפשות גדולה ממעשיך, כי בשעה שהאש החלה לבעור בקרן הרחוב והציעו לך למכור את שלך במחצית משווי היה עליך להסכים תיכף כי המפעל באותה שעה היה שווה הרבה פחות מכך... כל שכן לאחר מכן כשהלהבות נאחזו בכתלי המפעל שאז לא היה המפעל שווה ולו פרוטה אחת לפרוטה, ואם לא הסכמת למוכרו אין הדבר מוכיח על 'חכמה' כלל וכלל אלא על ההיפך מכך, אך זאת אפשר ללמוד ממעשה זה, שאפילו הטיפש שבטיפשים העושה מעשה שטות – אם מן השמים נגזר עליו שיישאר בעשירותו כן יקום וכן יהא, כי אין דבר היכול למנוע את רצון אבינו שבשמים.

ח. ידועים דברי החזו"א שסיפר מעשה שהיה, יהודי נכבד הוצרך לגלות לעיר פלונית כשבדרך הליכתו היה עליו לחצות את המדבר, בידעו כי אין מים ומזון במדבר הכין לעצמו מבעוד מועד 'צידה לדרך' כדי חיותו, אלא שלדאבון לב טעה הלה בדרכו ונמשכה דרכו בכמה ימים נוספים, עד שכשמצא את דרך המלך עמד הלה מבלי לחם לאכול ומים לשתות, תוך כמה שעות גבר צמאונו והרגיש כי באו חסרון 'מים' עד נפש, ובעוד שעה קלה תשוב נשמתו ליוצרה ובג"ע תהא מנוחתו... לפתע שמע קול מים מפכים במרחק ממנו, קיבל האיש כוחות מחודשים והלך בעקבות קול המים עד שמצאם... אלא שהמים היו 'מי שופכין', לא ידע האיש מה לעשות שהרי מי השופכין יובילו את השותה אותם לבית החולים למשך כמה שבועות, לא ידעך אם לא ישתה את מי השופכין הרי שתוך שעה ישב בג"ע לצמיתות... בלית ברירה התגבר על עצמו ושתה 'כדי צמאונו' ממי השופכין כשהוא מרגיש כי הם מכלים כל חלקה טובה בבני מעיו... והמשיך ללכת, והנה לא עבר כברת ארץ ולעיניו נגלה מעיין שבו מפכים מים חיים וזכים מתוקים לשתיה... אבל הוא כבר מילא כריסו במי השופכין... החל ממרר בבכי, לו הייתי ממתין עוד רגע קט הייתי 'זוכה' לשתות מים חיים, ולא הוצרכתי לשתות מי שופכין... ולא הוצרכתי לשתות בית החולים למשך השבועות הקרובים... מדוע מיהרתי ולא המתנתי רגע קט לשתות מים חיים וזכים ונקיים....

ומכאן, מן השמים מייעדים לאדם מים חיים וזכים, המתן מעט ותזכה לשתותם, אל תמהר לשתות מי שופכין שלא בזמנו... לקחת לעצמך את ממונך הקצוב לך באיסור או בהיתר מפוקפקים במקום שיבואו לידך בתכלית ההיתר והיושר...

ט. סיפר לי אברך שבאחד הימים חש בכאבים עזים בשיניו, מיהר לגשת אל רופא השיניים, הלה בדקו וגילה שבפיו שיניים רבות רקובות ומקולקלות, וקבע עמו שבעד חמשת אלפי שקלים יטפל כראוי בפיו להעמידו על מכונו. נתן לו האברך צ"ק פקדון על הסכום וקבע זמן לטיפולו. בצאתו מבית הרופא נתברר לו שיש רופא אחר שהטיפול אצלו עולה בעד חמש מאות שקלים פחות, מכיוון שכן רצה לחזור בו אלא שכבר נתן צ"ק לפקדון ו'הרב' לא התיר לו לחזור בו אלא אם הרופא הראשון יסכים לכך. בלית ברירה פנה אליו וביקש מאתו רשות לפנות לרופא השני, הלה לא הסכים לשחררו מתחת ידיו, אלא הוא עצמו הסכים להפחית מהסכום סך חמש מאות שקלים. מה עשה הקב"ה, בלילה שלאחמ"כ נשבר בבית האברך 'מכונת הכביסה' (וואש מאשין) ועלה תשלומי התיקון לחמש מאות שקלים – חשבון ההפסד כחשבון הרווח. והנה, אף שפשוט שעל האדם לעשות 'השתדלות' (ולא היה כאן כל השתדלות יתירה שאינה ראויה) מ"מ בבואו לעסק ההשתדלות יזכור גם מעשה זה...

כי הדאגה והצער כשאינה במקום מצוה הרי זה מאבזרייהו ד'לא תרצח'... ומי הוא הרוצה להיכנס להיות נמנה בכלל המרצחים ל"ע.

ולעולם יסיר דאגה מלבו מתוך חיזוק אמונתו ובטחונו בקונו שלעולם אינו עוזבו, וכתב ה'של"ה' הקדוש (שוכב"ם תורה אור כב), כי האותיות הקודמות ל'צרה' הם אותיות 'פקד', כלומר, שהקב"ה מקדים את הישועה במרם יביא את הצרה על האדם.

הנה כתיב (תהלים לו ג) 'השלך על ה' יהבך', וביאר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (הובא בדבר"י, חלק 'ידי ישראל' פר' ראה ד"ה כי יברכך), כי 'הולכי הדרכים' הנושאים עליהם משא כבד, אזי כשישליכו מעליהם את משאם ירגישו כי הוקל להם. כיו"ב, הנושא על כתפו 'משא כבד' מעול הפרנסה או משאר דאגות הן וכיו"ב, אומרים לו 'השלך על ה' את משאך' ותרגיש כי הוקל לך.

ואדרבה, בזה יבחן את עצמו אם אמונתו כראוי או לאו, כי אם לאחר שיתחזק בבטחונו ירגיש כי רווח לו ממשאו הכבד, הרי זה אות וסימן כי אכן אמונתו כראוי, ובאמת השליך הכל על אלוקיו, או בוודאי 'והוא יכלכלך'. אך אם עדיין ירגיש דאגה בלבו וכובד המשא על כתפיו, אות וסימן הוא כי עדיין חסר לו בקנין האמונה.

מכאן תצא הקריאה לכל בני ישראל 'הסירו דאגה מלבכם' - כי אב גדול לכם בשמים והוא דואג לכל מחסורכם... וידע כל פעול בכל עת שתעלה על לבו איזו דאגה קטנה או גדולה - בעניני רוח וכ"ש בעניני גשם - לחשוב בדאגה מה יעלה בגורל פרנסתי הנאה לידי 'למחצה לשליש ולרביע לא שמענו'... מה יהא בגורל ה'שידוכים', רפואות ישועות, כיצד אפטר מאותו פלוני המקפח פרנסתי ומאלמוני המדבר עלי סרה בכל עת מצוא, כי כך עלה ברצונו הפשוט של בורא עולם שיאמינו בו בניו ויבטחו עליו, ומתוך הכרתם שאין ביכולתם לעשות דבר קטן כגדול מבלעדי עוזו ועזרתו

והנה ההמון חושבים שהממון שהשיגה ידם והמונח כבר באוצרותיהם שלהם הוא ומכלל קצבתם הוא, ולכן כבוא עליהם הפסד ממון מצטערים ומתאוננים על כך. ובאמת ייתכן שאכן ממון זה בא לידי, אבל אינו מקצבתו, ולכן בהגיע הזמן הראוי נאבד הממון ממנו. ואם היו כל הבריות מאמינים בזה לא היו צריכין לדיני ממונות, כי לא היה ביניהם שום תביעת ממון ולא כפירת ממון, מאחר שהיו יודעים שא"א להיות שום תוספת וגרעון על קצבותם, אבל לא דיברה תורה (בכל הלכות נזיקין, טוען ונטען וכו') אלא כנגד יצר הרע המעוור עיני שכלינו וממעה אותנו לילך אחר העיניים הגשמיים - לחשוב שפלוני הזיק אותנו.

מוסיף ה'עמוד העבודה', וז"ל. כי בספר 'עשרה מאמרות' לרמ"ע מפאנו זי"ע (מאמר חיקור הדין ח"ד פ"ט) איתא שכל מצוות התורה מתפרשות בלשון עתיד, כלומר אין אתם עתידים לעשות כך וכך, כי הקב"ה ערב בעדינו שלא נחטא. והנה קשה, איך מתפרשים לא תגנוב ולא תגזול - והרי אנו רואים שבני אדם גונבים וגוזלים.

אלא כשראובן גוזל משמעון אלף זוז, נראה בעיני בשר שראובן 'הרוויח' בזה אלף זוז ושמעון הפסידם, אבל באמת טעות גמור הוא, כי אם לא היה ראובן גוזל ונטל באיסור אלף זוז, היה מרוויח תחתיהם אלף זוז בהיתר גמור. ועתה כשלקח מיד שמעון אלף זוז, לא יתן לו הקב"ה את האלף שלו, אלא לשמעון - כדי להשלים חסרונו... נמצא כשראובן גוזל משמעון אלף זוז אינו גוזל מעותיו של שמעון כלל, אלא את של עצמו הוא נוטל. ובזה יתפרש 'לא תגנוב ולא תגזול' - לעולם לא תהא מציאות של 'גניבה' בעולם, כי אף אם הגנב חושב שהרוויח בגניבתו, הרי באמת של עצמו הוא נוטל. לעומתו כיו"ב - הנגול, אם ממון זה שלו הוא בקצבתו, ישלים לו הבורא קצבתו ממקום אחר, ואם המעות אינם מקצבתו הרי ממילא היה מפסידם, אם לא ע"י גניבה זו, אזי באופן אחר:

לא תרצח - יאמין בה' וכך לא ישחית נפשו ע"י הדאגה בפרשתו (כ יב) 'לא תרצח', נוראות מצינו להרה"ק 'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקודך, מל"ת לד, חלק הדיבור)

י. ואיתא שם ב'עמוד העבודה', שאף הבעה"ב שנותן צדקה לעני, מעות הללו של העני הם ומקצבתו, אלא שהקב"ה מוסר מעות קצבת העני לעשיר, והעשיר אינו נחסר מקצבותיו ע"י מה שנותן צדקה לעני - כי מממונו הוא נותן לו.

כיו"ב הסביר הוא עצמו בספרו 'דרך פיקודך' (מצוות ל"ח, ל"ח, חלק המחשבה אות ב) וז"ל. כי אם היה מאמין בזה (בהשגחת הבורא וכידיעתו) למה יתאוה, והלא תראה שלא יתאוה האדם שיהיה לו ד' רגלים כבהמה, (ומדוע -) כי אין זה מגדר האדם... כן הוא הענין בהתאוות האדם למה שיש ביד חברו ואינו שלו יש חסרון באמונתו בזה, אינו מאמין שהבורא כל בראו בחכמה, ומזמין לו הטוב הנאות (הראוי) לו, והשאר שאינם בידו אינם טובים לו. והבן הענין, עכ"ל.

לא יהיה לך אלוהים אחרים - אבל לנו 'אלוקים קרובים' **בפרשתן** (כ ג) 'לא יהיה לך אלהים אחרים' ופירש רש"י שהם אחרים לעובדיהם, צועקים אליהם ואינן עונין אותם, ודומה כאילו הוא אחר שאינו מכירו מעולם, מכאן הוכיח הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע את קרבתם של בני ישראל אל השי"ת, שהרי אנו צועקים אל ה' ונענים,

תוסר מהם כל דאגה יגון ואנחה, ויהיו חייהם בשלוות הנפש ומנוחת הדעת, כי לא תועיל דאגתם במאומה".

לא תחמוד - ע"י האמונה ינצל מן החמדה

ז"ל הרה"ק הבני יששכר (אגרא דכלה פרשת ויחי ד"ה בפסוק כך יברך ישראל). הנה ידוע כל התורה כלולה בעשרת הדברות, ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון - לא תחמוד. והיינו להתרצות בגזירותיו יתברך אשר מנע ממנו הטוב ההוא הניתן לחברו, ולחשוב כי הוא ית' הוא לבדו היודע (מהו) הטוב והנאות (הראוי) לכל אדם, ולא יקנא את חברו... והוא כאשר ישפיע השי"ת טובה אל האדם, לא יבקש בזה תאוה וכבוד ויבוא להתנאות על חברו בזאת הטובה, רק אדרבה יכנע לפני בוראו ויחשוב כי הוא מצד החסד מבוראו עליו... עכ"ל. והיינו שבאמונתו יכיר שטובת חברו איננה 'על חשבוננו' כלל. ומה שיש לו יותר על חברו אינו אלא על פי ה'.

יא. במכתב קודש משנת תרצ"ט כתב הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב זי"ע הי"ד (הובא בספר 'חיי עולם' שו"ל בשנת תש"ג בבודאפעסט, ובעוד ספרים), וז"ל. מכתבך קבלתי, ויותר ממה שכתבת קריתי מבין שורותיך. וראיתי כי דלפה נפשך מתוגה, והינך מלא דאגות על העתיד מהיכן ירק זה חי... אמנם בכל זאת לא אעצור נפשי כוח לעבור על דבריך בשתיקה, ואוכיחך בתוכחת מגולה באהבה מסותרת. שלא יבהלך רעיוןך כלל, רק תשים בטחונך בהשי"ת הזן ומפרנס לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, הגם כי ניתן עול ברזל על האדם - להביא טרף לביתו ככתוב 'וברכתיך בכל אשר תעשה'. אבל זאת אומרת רק לענין עשייה והשתדלות, ולא להאנח ולדאוג - שהוא ללא יועיל, ואם ידאג אדם כל היום וכל הלילה לא יברא אפילו פרוסה קטנה, אדרבא הוא מבלבל את מחשבתו ומטמטם את לבו מבלי ידע אנה לפנות ומה לעשות. ואלמלי לא ניתן רשות ממעל לעסוק במסחר או במלאכה הלא היה חטא ועוון פלילי להרהר אחר מידותיו של הקב"ה ולחשוב מחשבת פיגול - על המחיה ועל הכלכלה, כי אם לישא עין לשמים ולא להושיט **אצבע למים קרים** (כי כמו המפגל בקדשים פירושו שמערב מחשבות זרות בעבודתו, כיוצא בו הוא המתערב בחשבונות שמים והנהגת העולם בעיני פרנסה). אך כאשר עלה ברצונו הפשוט לשום עול הפרנסה על האדם צריכין משרתיו עושי רצונו לעסוק במסחר וקנין חריצות והרי הוא ככל עבודת הקדש עליהם וצריך האדם לעשותה בזריזות ובלב שלם להשלים רצון קונו, אבל הדאגה והיגון מי התיר לך...

יב. ואם אמור יאמר האדם, הרי אינני מקנא אלא 'קנאת סופרים'. תשובתו שיבדוק עצמו, כי כבר אמרו (ב"ב כא.) 'קנאת סופרים תרבה חכמה', אם קנאתו בחברו המצליח ברוחניות ובגשמיות מביאתו לידי מעשה - להשכים קום ולעסוק כל יומו בתורה ועבודה, הרי"ז אות שאכן קנאה זו כשרה היא. אך אם לא ימצא בעצמו התעוררות והתחזקות ידע שאין כאן אלא קנאה - הגרועה שבמידות. והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות.

כבר המשילו את הדבר, פעם ראה השור את מעוף הנשר בשמי רום, נתקנא בו השור - כי אף הוא רוצה לעוף בשמים, מה עשה השור השוטה - עלה על הגג והמתין לבואה של רוח קדים עזה, וכך, ברגע שבאה הרוח חשב לצאת מגבולות הגג ולהמשיך לעוף בשמים על ידי הרוח (ואח"כ כבר ימשיך בכוחות עצמו - דבמה נשתנה הוא מהנשר), פשיטא ואצ"ל שהלה נפל ארצה, ומיד נפל פגר מת בריסוק איברים... מה יעשה שור פיקח, ילמד לקח מהנשר, ויאמר, אם הנשר מנצל את כוח הכנפיים שלו, אף אנכי אנצל את ה'קרן' שנתן לי בוראי, לנגוח את כל הקמים עלי... כיוצא בו לדידן - אם נקנא איש באחיו וכל אחד ירצה את מעלותיו של רעהו אכן יפול ארצה... כאותו שור שוטה שיצא קרח מכאן ומכאן, אבל אם נלמד איש מרעהו להשתמש בכוחו וכשרונותיו לטובה ולברכה יגיע כל אחד לרום המעלה שבידו להגיע.

אשר יש לו אלוקים קרובים אליו, כלומר, לא תוכל לומר שהנך כאורה הנמצא כאן לבד, כי לעולם אינך לבד – שהרי בכל מקום שתלך יש לך אלוקים שהוא קרוב אליך, ונמצאת מהלך תמיד יחד עם ה' (כביכול) ולעולם אינך יחידי בדד...

הגבל את ההר - גדרים וסייגים

בפרשתן (יט כג) 'הגבל את ההר וקדשתו', כי אחד מעיקרי ההכנות לקבל את התורה הוא לעשות לעצמו גדרים וסייגים, ולהגביל עצמו בחומה בצורה – כל חד וחד עד כמה שיש בידו להשיג. וכביאורם של צדיקים (פנים יפות ד"ה ומה, גבורות ארי בסוף הספר בליקוטים נחמדים, יש מביאים כן בשם הגר"א) 'הגבל את ההר וקדשתו' שע"י עשיית גדרים וסייגים נעשה קדושים, וזהו הגבל את ההר – פירוש עשה גדר מסביבות ההר ויקרא שמך קדוש, ע"י

וזה מראה שאינן 'אלוהים אחרים', אלא קרבתו אלינו כקרבת אב לבן ויותר מכך. ובאופן כזה עלינו לגשת לתפילה - לדעת שהקב"ה קרוב אלינו, וכשאנו מתפללים אליו הוא 'נענה' לנו.

ומפורש אמרה תורה (דברים ד ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו'... יד וכמובא במדרש (דב"ר ב) אמר רבי תנחומא, מעשה בספינה אחת שנסעה בין גלי הים, וכל נוסעיה היו 'עובדי כוכבים' מלבד יהודי אחד שנסע בה. בהגיעם לאחד מאיי הים נתנו הנכרים מעות ליהודי וביקשוהו עלה נא ליבשה והבא לנו משם דברי מאכל ומשתה. אמר להם היהודי - 'אכסנאי אני, וכי מכיר אני להיכן אלך', כמוני כמוכם ואין לי 'מכירים' בעיר הזאת, מנין אדע להיכן אלך. השיבו לו הנכרים 'בכל מקום שאתה הולך אלוקיך עמך. הרי (כתיב)

יג. צורב אחד נכנס פעם אל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע וביקש ממנו עצה איך להתחזק באמונה בהשי"ת, והשיב לו תשובה רבת משמעות 'אינך צריך חיזוק, לך להתפלל', וכוונת הדברים, כי בתפילה מעומק ופנימיות הלב מובטח לו שינצל מכל צרותיו, אז יראה עין בעין שה' הוא האלקים.

הרה"ק מקאצק זי"ע (אמת ואמונה אות כו) פירש במה שנאמר (תהילים פא י) 'לא יהיה בך אל זר', שכאשר עומד בתפילה לא יהיה אצלו הקב"ה בבחי' זר, אלא יאמין כי 'אלוקים קרובים אליו בכל קראנו', וישיח תפילתו מתוך הרגשת קירבה ושאינו קשובות לתחינתו.

ב'אגרות סופרים' (עמוד 74) מובא מכתב מהגאון רבי עקיבא אייגער זי"ע אשר בקשו ממנו להעתיר לרפואת 'שרה בת רבקה', וכתב 'התפללתי על שרה בת רבקה ולא נענית', על כן מבקש לברר שמא נפלה טעות בשם החולה שמשום כך לא פעל בתפילתו להחיש לה רפואה ומזור, ולבסוף נתגלה ששמה 'רבקה בת שרה' – התפלל ונענה. ומכלל דבריו למדנו, שהיה פשוט לו לרעק"א שאם התפלל הרי היתה רפואה קרובה לבוא, כי אין ספק שהתפילה פועלת פעולתה לטוב, ואם לא כן הרי זה מוכיח שיש כאן טעות בשם החולנית...

וכן כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (קובץ אגרות ב) ועל כולם הקנינים שאם לא עשה קנין לא קנה, העיקר, להתרגל שאין צריך שליח, וכל בר נש בכוחו למצוא טוב על ידי תפילה, וה' מתאוה כביכול לתפילתן של צדיקים, התפילה היא מטה עוז ביד כל אדם, וכל שישים האדם מבטחו בו יתברך כן יעלה וכן יצליח. ומכאן, שלא דווקא בתפילתו של אותו גאון וקדוש, אלא כל אחד בכוחו 'לשנות את הנגזר' בתפילתו, אם אך יאמין בכח התפילה כמו שהאמין רעק"א.

יד. רמז ה'רבינו בחיי' בפרשתן (כ ב) 'לא תעשון אתי אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשון לכם', וז"ל, כשאתם עומדים בתפילה אתי לא תחשבו בכסף וזהב אשר עמכם, שאם תעשו כן מעלה אני עליכם כאילו עשיתם אלוהי כסף ואלוהי זהב, עכ"ל.

טו. מנהג העולם לתלות על דלת הבית שלט קטן בו נכתב שם משפחת הדריים בתוך הבית. פעם קנו שלט כזה להגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, והיה השלט מפואר בכל מיני פאר – מצויר בתכלית היופי, משרצו בני המשפחה לקבוע את השלט בדלת הבית לא נתן להם הגרמ"י לתלותו, וכה אמר הגרמ"י, הנה דלת הבית כאן פשוטה וישנה בתכלית הפשטות, וכך הוא ממנהגו של עולם – אם יקבעו 'לוח' מפואר בזו הדלת, לא יאריכו הימים ובתוך שבוע ישמעו כאן ה'זמירות' – אה, לוח מפואר בדלת ישנה ושבורה כל כך, והרי אין זיווגם עולה יפה... אין מנוס מלקנות דלת חדשה נאה כראוי ל'לוח' מפואר כמותו, לאחר שבוע שוב ישמע הקול – אין כלל 'שוויון' בין הדלת לקירות הבית הצמודים אליו – כי הסייד אשר עליהם התקלף לגמרי ומראהו דומה ל... משם יבוא לייפות את השולחן

אבותיו ורבותיו ובתוך הגדרים שנדרו גדולי עולם בכל דור ודור, ובוזה יהיה שמור מכל 'פנעי ומקרי הזמן'... כה ביאר הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע את הפסוק שבשירת הים (טו ט) 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל, וצ"ב, מאין היה פרעה בטוח שישוגם ויחלק שללם, אלא כי נודע לו 'סוד הדברים' כיצד עמדו ישראל בקדושתם בתוככי ערוות מצרים, ובזכות מה נגאלו - והוא בזכות שלושה דברים, ואלו הם שלא שינו את שמם, לשונם ומלבושם, והיתה מחשבתו להשתדל לפתות את בני ישראל שיסורו מדרכם זו, ועי"ז בוודאי ישיגם, וזו כוונת הפסוק אמר אויב ארדוף אשיג, ואיך אשיגם, אחלק שלל - של"ל הוא ר"ת שם לשון לבוש, שאם אפתה אותם שעכ"פ קצתם יתמצו לשנות דברים אלה, בוודאי אשיג אותם, אבל לא עלתה בידו וסוס ורכבו רמה בים.

הגה"ק רבי אברהם אזולאי זי"ע (זקנו של החיד"א) מדקדק בספרו 'בעלי ברית אברם' במה שנאמר (משלי א ח) 'שמע בני מוסר אביך ואל תשוש תורת אמן', שלכאורה מדוע לגבי מוסר אב נאמר 'שמע' ולא נאמר 'אל תשוש' כדרך שהזכיר לגבי 'תורת אמן', וביותר יש להקשות האם 'מוסר אב' אינו בכלל 'תורת אב', וכי שתי תורות יש לנו ח"ו אחת מהאב ואחת מהאם. אלא 'מוסר

האותיות שסביב לתיבת 'הר', כי הקודמים לאות ה' ור' הם ד' וק', ולאחר אות ה' ור' הם ו' וש' - ויחדיו הם עולים לתיבת 'קדוש', והיינו כי רק על ידי 'הגבלות' וסייגים, אפשר לאדם לבוא לידי קדושה, להתקדש בקדושה של מעלה.

נוראות כתב השל"ה הקדוש (בשלח, דרך חיים תוכחת מוסר) בפסוק (שמות יג ז) 'ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, וז"ל, ראה והביטה כמה צריך האדם להתבונן לעשות גדרים וסייגים והרחקות שלא יבוא לידי עבירה, הנה הקב"ה בעצמו ובכבודו עשה הרחקה פן ינחם העם וגו'. עכ"ל. כלומר, מפני שהיו ישראל 'קרובים' בדעתם לארץ מצרים ולטומאתה, על כן הוצרך הקב"ה לסובבם במדבר ולהרחיקם ממצרים שמא יראו אותם ויחזרו לסורם^{טז}. על פי זה מפרש בלישנא דקרא (ישעיה נז ט) 'שלוש שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' שלום שלום לרחוק' - למי שמתרחק מחשש עבירה ועוון ע"י גדרים וסייגים, כי בזה נעשה קרוב אל הקב"ה, שהרי ע"י גדרים וסייגים נשמר שלא להכשל בעוונות.

ובכלל ענין זה, שלא להיות 'אויבער חכם' (מתחכם), וכל יחיד ויחיד ישמור את עצמו במנהגי ומסורות

והכסאות שאי אפשר להשאירם במצב רעוע ושבור ליד קירות מפוארות כאלו... יכלה הנייר וה'שיפוצים' לא יכלו. ע"כ מיד ב'ראשית דבר' אכריז בריש גלי על 'אחרית דבר' - אין כאן דריסת רגל ל'לוח' מפואר הלז, וממילא הכל יתבטל ביטול מעיקרא.

לדידן הדברים אמורים, (לא באנו לאסור לקבוע לוח נאה על דלתות הבית, אלא שדיברה תורה כנגד יצר הרע) אין כל חפץ ליצר הנורא אלא ב'דריסת רגל' קטנה, בשבירת גדר אפילו בכל שהוא, ו'תוך שבוע' כבר תשמע אותו מזמזם באזניך, הרי כבר פרצת כזאת וכזאת, נו, עוד שינוי קטן, ומיד אעזבך לנפשך, ומשם יגרור את האדם עוד ועוד, עד שאול תחתיה... ואיננו מדברים כאן מ'גוזמאות בעלמא' אלא ממעשים ועובדות שבכל יום ה"י...

וכך מצינו להדיא ב'מדרש' (במדב"ר יט ב) אמרו לו לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדרות, אמר להם מפני שפרצת גדרו של עולם. וביאור כוונתו, שאלו לנחש, רואים אנו שהנך משקיע כל כוחך לפתות את בני העולם שיפרצו את גדיהם וסייגיהם - שמא תוכל לומר לנו מה רווח יש לך בזה כל כך... ויען הנחש ויאמר, כי משם הדרך קצרה לכלותו לגמרי, וכמו שעלתה בידי לפתות את חוה שתפרוץ 'גדר וסייג' שעשתה לעצמה - שלא לגעת בעץ הדעת (שהקב"ה אמר לאדם 'אל תאכלו מעץ הדעת' והיא הוסיפה לגדור שלא לגעת בעץ) ומכיוון שנגעה בו נפתחה דרכה והגיעה לעבור על הציווי עצמו...

טז. הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל ביאר בטוב טעם ודעת על פי מעשה שהיה עמו שבילדותו הלך להשתתף בשוה"ט אצל אחד האדמורי"ם, ודחף עצמו עד שהגיע לעמוד בסמוך למקום ישיבת הרבי, כל זה היה עד שהרבי נכנס, כי אז נטלוהו הגבאים וכעלה נידף שילחוהו מחוץ לשולחן... ולפתע, נכנס ילד קטן - מיד פינו לו מקום והושיבוהו בסמיכות לרבי, לנגד זה לא יכול היה להחריש ושאל את אחד המסובין מה נשתנית מילד זה, אמרו לו 'ילד זה נכדו של הרבי... אין זה אלא מפני ש'קרוב' הוא, כאן למדתי 'קרוב' מהו - שבידו לפרוץ את כל המחיצות ולעמוד למעלה למעלה, אמור מעתה, אם השל"ה כתב שהמתרחק מהעבירה נחשב כ'קרוב' עד כמה יעלה ויבוא זה האיש...

פני מי ששילם עמו טובה בעת צר לו, כענין 'ואת מאמר מרדכי אסתר עושה וגו'' (אסתר ב כ) [שאף שהיתה מלכה זכרה את חסדי מרדכי אשר גדלה כבת לאחר מות אביה ואמה ושמעה לקולו], וכענין יוסף עם אחיו במלכו, וההיפך 'ולא זכר שר המשקים את יוסף' (בראשית מ כג). עכ"ל.

עוד מצינו במדרש (תנחומא שמות טז) 'בשעה שאמר לו הקב"ה למשה, ועתה לכה ואשלחך אל פרעה. אמר לו משה, ריבון העולמים איני יכול, מפני שקיבלני יתרו ופתח לי את פתח ביתו ואני עמו כבן. ומי שהוא פותח פתחו לחברו, נפשו הוא חייב לו, עכ"ל. והיינו אף כשהקב"ה בכבודו ובעצמו רצה לשלחו לגאול ולפדות את בני ישראל הנאנקים תחת עבודה קשה וצרות רבות. לא מיהר משה רבינו לקיים ציווי של מקום, ואף אינו ממחר לגאול את ישראל שיפה שעה אחת קודם. וכל זה אך ורק ממידת הכרת הטוב שפתח לו את ביתו והכניסו כבן י"י.

ובך ביארו במה שנקרא שמו משה - 'כי מן המים משיתיהו', שכל ימיו זכר משה אשר הושלך למים והצילה אותו בתיה בת פרעה.

אב' הכוונה היא ללימוד התורה, שהאב מלמד את בנו את התורה והמצוות, וזהו 'שמע' מלשון הבנה, שצריך להבין ולהשכיל בדברי תורה. ואילו 'תורת אמך' היינו המנהגים והמסורת שמקבל כל אחד מאמו, ומשום כך הזהיר הכתוב ביותר לגבי תורת אמך שלא יעזבם ואל ייטשם, כי אסור לזוז מהם אפילו כמלוא נימה כי הם יסודות החיים שעליהם מושגת כל עולמו, ומשום כך לא נזכר כאן 'שמע', שבא להורות שאפילו אם אינו 'שומע' ומבין מה טעם במנהגים וגדרים אלו, אך בכל אופן 'אל תמוש תורת אמך'."

אם הדברים אמורים כלפי כל דור ודור הרי על אחת כמה וכמה בדורנו אנו שרבו הנסיונות שצריכים ההורים להעמיד חומות של ברזל לשמור על בניהם לבל יבוא הנגף, ורק בכח גדרים אלו להיות כתרים מפני הפורענות לבל יצאו הבנים לתרבות רעה ל"ע י"י.

הכרת הטוב - מעלת וחשיבות הכרת הטוב למיטיביו

בפרשתן (יה ז) 'ויצא משה לקראת חותנו', וכתב הספורנו וז"ל, לא חדל בשביל מעלתו לקדם

יז. סיפר כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקע - ארה"ב שליט"א שנכנס אליו יהודי שמוצאו מרוסיה (רוסלאנד) ובתוך הדברים הזכיר שבכל עת שהותו ברוס' הלך הוא וביתו בדרך התורה והמצוות, התפעל מאוד הרבי מאותו יהודי שהצליח לעמוד בעוז ובגבורה כנגד שלטונות הרשע שזממו למחוק כל 'זכר' של יהדות ואידישקייט, ואמר ליהודי, אה, עמדתם בעוז במסירות נפש, נענה הלה ואמר בפשטות שאין כאן מסירות נפש כלל אז גאט לאזט נישט טאר מען נישט - שאם הקב"ה אינו מרשה אזי הדבר אסור... הוסיף הרבי, כל זה היא היא 'אמונה פשוטה' ללא כל התחכמויות, בלי שום תירוצים וטענת אונס - רק אז גאט לאזט נישט טאר מען נישט (הובא באמרות טהורות בשלח).

יח. משל אומרים ש'התפוח אינו נופל רחוק מן העץ', ומכיר אנכי רבים המשקיטים סערת לבם במאמר זה, אבל עליהם לדעת, שכל זה אינו אלא ברוח מצויה, אבל, בשעה שמשתוללת רוח סערה וודאי יעופו התפוחים יתפזרו ויפלו אף רחוק מן העץ... ועיננו הרואות שה'תפוחים' נופלים רחוק רחוק... ואוי לו לאב היושב שאנן.

יט. ידוע שמגה"צ רבי אליהו לאפיאן זי"ע אין 'תמונות' (פיקטשעס) כי אם תצלום אחד ויחיד, בו רואים אותו מניח חלב לפני חתול ברחוב, ומעשה שהיה כך היה. באותם הימים הייתה מכה של עכברים בישיבה ב'כפר חסידים' בה היה ר' אלי' ה'משגיח', והעכברי רשיעי היו מכרסמים מחפצי בחורי הישיבה. לכן הביאו הבחורים חתול שיאכל את העכברים ויעשה 'סוף וקץ לכל צרותינו', ונהנו הבחורים מסילוק העכברים, והחתול נהנה מסעודות דשנות - עכברים לרוב, לאחר כמה שבועות ש'סליקא להו' מסכת העכברים, רצו הבחורים לשלח את החתול לדרכו, אך ר' אלי' לא הסכים לשלחו סתם - מצד 'הכרת הטוב', והלך והשקהו חלב, וזהו התמונה שר' אלי' 'משקהו חלב' את החתול. שמעתי מהרה"ג ר' ישראל תנחום דרדק שליט"א, מעשה שהיה עם זקנו הגאון ר' חיים שמריהו דרדק זצ"ל מבני ברק יחד עם בנו שהיה דר בארה"ב. בתחילת דרכו של הגה"ק הסטייפלער זי"ע בהוצאת ספריו 'קהילות יעקב' היה אותו 'הבן' מפיץ את ספרים אלו בארה"ב דרך אביו שהתגורר בב"ב והיה מקורב אל הסטייפלער זי"ע.

בעי"ז ביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע שכשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן ובטל מהם יצר הרע, ובמצב כזה שוב אין חפץ להקב"ה בעבודתם, שהרי כבר יש לו בשמים ממעל רבי רבבות מלאכים שרפים ואופנים שאין בהם יצר הרע, ואינו נצרך גם לברואי מטה אם אין בהם יצר הרע, ע"כ כפה עליהם הר הוא היצר הנדמה ל'הר' (סוכה נב.), כלומר שהחזיר להם את היצר הרע כבראשונה, ובוזה חזרה מעלתם למקומה, כי מעתה יהא להם במי ובמה להלחם.

הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וישמע) מבאר בדברי רש"י בריש הפרשה 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, הכלל זה נקוט בידך, כל מי שבידו ליפול עמוק עמוק יש בידו גם כח להעפיל מעלה מעלה, ומהאי טעמא גדולים ישראל ממלאכי השרת (סנהדרין צג.), כי מצד החומר שבהם הם מסוכנים ליפול ח"ו מטה מטה, ממילא יש גם כן בידם להתעלות ללא שיעור וגבול (משא"כ המלאכים אין להם יצר הרע [שבת פט.]). ואין שייך בהם 'נפילה', א"כ אף 'עליה' אין בהם ולכן הם קרויים 'עומדים'. והנה יתרו שראה את גדולתם של ישראל שעלו והתעלו ללא קץ ב'קריעת ים סוף' ואף ראה את נפילתם לאחמ"כ ב'מלחמת עמלק' – אשר קרך בדרך (לשון טומאה כפי' רש"י שם) ויונב כך כל הנחשלים אחריו (דברים כה יח), הבין שעתה אמורים בני ישראל לעלות

וכבר אמור בפרשת וארא (ח יב) 'ויאמר ה' אל משה, אמור אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכינים בכל ארץ מצרים'. וברש"י, 'לא היה העפר כדאי ללקות ע"י משה, לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול. ולקה ע"י אהרן'. מכאן נלמד 'הכרת הטוב' עד היכן היא באה. ואפילו כלפי החול שהוא 'דומם' היה משה רבינו מחויב ב'הכרת הטוב' שלא להכותו, ק"ו לכני אדם, שיש להכיר טובה רבה למי שגמל עמו טובה, עאכו"כ שלא יתנהג עמו בהיפך הכרת הטוב חלילה.

כפה עליהם הר - עיקר חשיבות האדם שבקרבו שוכן יצר והוא מתגבר עליו

בפרשתן (יט יז) 'ויתייצבו בתחתית ההר', ובגמרא (שבת פה.) דרש רבי אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית... והק' התום' (ד"ה כפה) שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ומרצון קיבלוה, מדוע הוצרכו שוב לכפות עליהם (ועיי"ש מה שתירצו). וביאר מרן הבעש"ט הק' (כתר שם טוב מז) כי אין כל כך רבותא להכריז 'נעשה ונשמע' בשעה שהם שרויים במצב הארה (אורות) זכים ומצוחצחים אחר מ"ט ימי הספירה שהכינו עצמם לקראת קבה"ת, מכיוון שידע הקב"ה שלא לעולם יישארו במצב טוב ויבואו ימי החשיכה, על כן כפה הר כנגיית שיקבלו על עצמם עול תורה בכל אופן ומצב – אף כשהם צריכים לכוף עצמם לכך, והיא היא עיקר קבלת התורה.

באותם ימים היה ה'קהילות יעקב' עונה במכתבים לכל שואליו בדבר ה' זו הלכה, ובעצה טובה בכל העניינים. ואף זה ה'מפיץ' היה עמו בחליפת מכתבים. כעבור כמה שנים הפסיק הסטייפלער לענות על המכתבים - לרוב חלישותו, יומא חד שלח אותו הבן מכתב אל הגה"ק ומשקיבל הסטייפלער את המכתב, מיהר לכתוב מכתב תשובה, ועלה עם זה המכתב אל האב שהתגורר בבני ברק באמרו, על אף שכבר אין נוהגי להשיב במכתבים, מכל מקום אין רצוני שבנך זה יחשוב כי עתה שכבר אינני צריך אותו כ'מפיץ' חדלתי מלענות על מכתביו, ולכך הא לך מכתב התשובה ושלח אותו לביתו שבארה"ב.

כעבור כמה ימים - ביום שישי אחרי צהרי היום, הגיע הגה"ק שוב אל האב, ושאלו האם כבר שלח את המכתב, ומשנענה כי עדיין לא שלחו, ביקש מעמו שיחזיר לו את המכתב, ונתן לו תחתיו מכתב אחר, שאל האב את ה'קהילות יעקב', האם מכתב זה שונה מקודמו, ענהו הגה"ק ואמר לו, לא, אלא שבמכתב זה כתבתי אותם הדברים שהיו כתובים במכתב הקודם אות באות, ושמא תתמה על מה ולמה שכתבי לכתבו בשנית, והטרחתי עצמי לעלות אליך שוב, אסביר לך, כי את המכתב הקודם כתבתי בכדי שבנך לא יחשוב שמכיוון שכבר אינני צריך אותו כ'מפיץ' חדלתי מלענות לו. אך לאחמ"כ שבתני להתבונן וכי עושה אני פעולות רק מתוך מטרה ומחשבה - מה יחשוב פלוני עלי וכיו"ב... אמנם, עלי לכתוב לי מכתב תשובה מצד 'הכרת הטוב', לכן כתבתי מחדש מכתב - מתוך מטרת הכרת הטוב, והא לך את המכתב, וכזה ראה ושלח לו.

כ. בפרשתן (יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר', וברש"י, כל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח. מתאמרא בשם

באר הפרשה - יתרו

ולהתעלות שוב ללא שיעור, על כן מיהר לבוא להסתופף בצל השכינה ובתוך עם קדוש ולקבל התורה.^כ

ביותר, היה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות ד"ה ומשה) כי אמרה תורה (כ יז) 'ומשה נוגש אל הערפל אשר שם האלוקים', תיבת 'ערפל' נוטריקון 'אראפ-פאל' היינו נפילה ומעידה, והכוונה, שאף בעת הנפילה והירידה על האדם לדעת ולהבין אשר שם האלוקים, כי אדרבה 'שם' הוא האלוקים, כי מתוך נפילתו אפשר לו להתעלות יותר ויותר.^כ

הרה"ק מקאצק זי"ע 'כל מקום שאתה מוצא נגד' - שעומדים לנגדך מפריעים המונעים אותך מעבודת ה', הרי"ז סימן מובהק ש'פנים למזרח', כלומר שהנך הולך בדרך הישר והטוב.

כא. ואין הקב"ה מבקש מהאדם אלא שיעשה לפי כוחותיו, ואם יעשה כן אזי הקב"ה ישלים לו את השאר. כך ביארו צדיקים (רמתיים צופים) בדברי רש"י דלעיל 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', וביארו, שהכוונה, איזו שמועה שמע יתרו שממנה הבין והרגיש שיש בכוחו להיות מבני ישראל, ושיוכל לעמוד בקיום כל התורה כולה ומצוותיה, אלא ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שאין חפץ הקב"ה בנצחון על היצר אלא כל רצונו הוא המלחמה בו, וכל יסוד היהדות הוא המלחמה התמידית עם היצר הרע, על כן אמר, אם זה עיקר התורה כולה, אף אני אוכל עמוד להיות נמנה כחלק מבני ישראל, להילחם עם יצרי, שאף אם אין בי כח לנצחו, מכל מקום יש בכוחי לעמוד בקשרי המלחמה.

בעי"ת בני ברק יצ"ו מתגורר יהודי ירא ושלם, אשר לפרנסתו נוהג בטעקס"י (מונית), לפני שנים זכה והסיע את הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע, תוך כדי הנסיעה התאונן בפניו כי טרדת הפרנסה מונעתו מלימוד התורה, באמרו כי לאחר שהוא עמל כל היום מבוקר ועד ערב כבר אינו הולך אפילו לשיעור תורה אחד, בודעו כי ממילא מיד כשתיישוב על מקומו תחטפנו שינה. אמר לו הגה"ק דע לך יהודי, שבאם תלך לשיעור בערוב היום, אזי אפילו אם יעצמו שמורות עיניך ותירדם, תקבל את שכרך משלם כמו שהיית שומע את כל השיעור כולו, כי משמיא אין דורשים מאדם שיעשה כי אם כפי יכולתו, ואת השאר משלים לך הבורא.

כב. הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע היה עוסק יומם ולילה בפדיון שבויים להציל אחינו בני ישראל מיד ה'פריצים' שהיו משליכים את ה'מושקעס' (היהודים שהיו שוכרים מהם את בתי במזיגה), פעם אחת התברר לו לאחר שפדה את השבוי, שה'שבוי' שפדה אינו צדיק אלא גנב הוא שנתפס בגנבתו, והצטער הרמ"ל על הזמן והכוחות שכילה עד שהצליח לפדותו כי לא ידע האם היה זה 'מצוה' אם לא... ונמלך בדעתו, שהרי אמרו חז"ל 'מצוה גוררת מצוה', וזאת יהיה לו לסימן, אם יזדמן לפניו מיד דבר מצוה ידע שגם אותו פדיון למצוה יחשב, ואכן, מיד נקלע לפניו עוד עסק של פדיון שבויים, אך שוב נתברר לאחר מעשה שהלה גנב... על כן, חשב בלבו - לכה"פ אחזירנו לדרך המוטב, והחל מדבר על ליבו הנה ראה עד היכן הגעת ע"י גניבותיך.. הרי מחמתם הושלכת לבור צלמות וכמעט שהגעת לשערי מות... אמר לו הגנב, מה קרה.... אדארעכפאל... (נפילה - שנתפסתי בגניבתי על חם), נו, ממשיכים הלאה.... הן אמת שהפעם נכשלתי ותפסו אותי בשעת מעשה אך שוב אמשיך בשלי בתקוה שבפעמים הבאות יצליח זממי בידי, ולא אירע מאומה מכך שנופלים... אמר הרמ"ל כל מעשה זה לא בא אלא ללמדני שלא להתרגש מ'נפילות', אלא להתחזק ולהתחדש כאילו לא אירע כלום.

כה היה מעשה בשנת תשע"ז באחד מבתי הכנסיות כאן בארה"ק, שלקראת שמחת תורה פנו הגבאים לאחד המתפללים ובקשו ממנו שהיות ואין בביהכ"ס כי אם ספר תורה אחד על כן מבקשים ממנו שיואיל בטובו להשאיל להם את הס"ת המונח בביתו לערוך גם בו 'הקפות', והאיש הסכים להם בחפץ לב. בעיצומם של ההקפות נפל הס"ת רח"ל מיד אחד המתפללים, ונהפך לאבל מחולם, ולא עוד אלא שהאברך אשר מידו נשמט הספר התעצב אל ליבו פנה אל ביתו ונשכב במיטה מרוב בלבול וייאוש...

בהגיע שעת קריאת התורה קראו פרשת 'וזאת הברכה' ב'ספר' הרגיל, ואח"כ פתחו את הס"ת 'השאול' לקרוא בו בפרשת בראשית כדת היום, והנה לא יאומן כי יסופר, עיניהם הרואות שלא נכתב בספר התורה תיבות 'בראשית ברא' אלא הוא מתחיל בתיבת 'אלוקים את השמים'... והתברר למפרע שהס"ת 'פסול' מעיקרו, ולא נפל כאן ספר תורה אלא 'חומש', מיד מיהרו לספר לאותו אברך שכל בכיו 'בכיה של חינם' היא, והוא כבר יכול לצאת מן המיטה... ותחי רוחו.

זכור את השבת לקדשו - שפע ברכה מיום השבת
לימות החול

בפרשתן (כ ז) 'זכור את יום השבת לקדשו', איתא בזוה"ק (ה"ב פת.) כל ברכאן דלעילא ודלתתא ביומא שביעאה תליין, כי השבת היא מקור הברכה, והיא כעין מעיין אשר ממנו נמשכים כל ההשפעות הטובות ברוחניות ובגשמיות בכל העולמות העליונים והתחתונים. והמעיין בזוה"ק שנהגו לאומרו בסעודת ליל שב"ק יזכר בהשפעות הרבות למעלה מהשגתנו הנשפעות בשבת (ובפרט בליל שבת), פוק חזי כפל הלשון לרוב בתיבות 'ברכתא' ו'חדוותא', ללמדנו על שערי הברכה הפתוחים לרווחה, וברכת ה' היא תעשיר.

ומה רב שכרה לשומרי מצוותיה, כמו שאמרו ב'מדרש רבה' (בשלה סוף סימן כה) שהשומר שבת גוזר גזירה

וכך ביאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע בפרשתן דכתיב (יש ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ובתרגום יונתן (מתורגם ללשון הקודש) 'עוד בהיותכם ממצרים העליתי אתכם על כנפי נשרים, ובאתם אל מקום הקודש והמקדש לערוך שם את קרבן הפסח, ומשם הקרבתי אתכם לקבל את התורה הקדושה'. ולכאורה יש לתמוה, אם כבר עמדו ברגליהם בירושלים על הר הבית מדוע החזירם הקב"ה מצרימה לקיים בהם שוב 'יציאת מצרים', ולא השאירם שם להיות יושבים בארץ זבת חלב ודבש על מי מגוחות - בקבלת התורה בארץ ישראל. אלא מכאן, כי לא כך היא דרכה של תורה, ואי אפשר לקבל את התורה מתוך שובה ונחת, ורק על ידי יגיעה וטורח הדרך היו ראויים לקבל ולהשיג את התורה, לעלות מעלה מעלה בהר ה' ולקום במקום קדשו.

מיד פנה בעל הספר אל הסופר שכתב את 'ספר התורה' ושאלו, הייתכן, כיצד אירעה טעות כזו, השיב לו הסופר, הרי מפורשות שאלתי אותך בתחילת הכתיבה שיש הנוהגים להשאיר מקום חלק (גם) בתחילת הספר בכדי לכבד בכתובת אותיות אנשים צדיקים ומכובדים, ואמרת לי לעשות כן...

לדין יאמר, הנה כל יהודי הוא כמו ספר תורה [ועל דרך שאמרו (שבת קה):] 'העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרפה', ולפעמים 'נופל' הוא וממילא מתיימשך ונשבר לבו בקרבו כשהוא בוכה ומתאונן על 'ספר התורה' שנפל... לזה נאמר, מה לך בוכה, טעות בידך, אין כאן 'ספר תורה' מעולם לא היית ס"ת כשר, כי מראשית דבר נולדת עם חסרונות וטבעים אלו... ואם אין 'בראשית ברא' עדיין אין כאן ס"ת... אדרבה התחל מעתה בהתחדשות ולבסוף יבוא הספר לידי גמר.

ואפשר להוסיף עוד, שהנה כתב הרה"ק ה'ישמח משה' (פר' בראשית, ד"ה א"י ולי מה יקרו) בשם בעל העיקרים, שכשנדקדק בפסוקי התורה בפרשת בריאת העולם נמצא שעל כל בריאה ובריאה אמר הקב"ה 'כי טוב' חוץ מבריאת האדם שם לא נזכר כן. ומבאר טעמא דמילתא, ש'שלימות' בריאת האדם היא רק לאחר שיתקן עצמו בעבודתו, אבל בשעה שבראו הקב"ה לא היה אלא בהמה בצורת אדם, ולא שייך לומר על בריאה זו 'כי טוב' שעדיין לא נגמרה. וזהו שאמר הקב"ה (בראשית א כו) 'נעשה אדם', שכביכול אמר הקב"ה לאדם בא ונעשה אדם ביחד, אני בעצם הבריאה ואתה על ידי עבודתך.

ומעתה ידע האדם, שנחשב לו כמי שהקב"ה קבע עמו מראשית כתיבת ה'ספר תורה' החי - אתה ואני 'נעשה אדם', ורק אחר עבודתך תחשב כאדם - כספר תורה. ומראשית דבר קבענו שאתה תכתוב את 'בראשית ברא'... כלומר שהאדם בעבודתו ישלים את צורתו השלימה... ומה לו להתאונן ולבכות כאשר שכח את המדובר.

כג. סיפר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע שפעם החליף הצאר הרוסי את בגדי מלכותו ולבש בגדים פשוטים כאזרח מן השורה ויצא לנדוד על פני הממלכה לראות את שלום הארץ ומה עליו לתקן. ונכנס לבית יהודי תם וישר ושאלו הצאר למלאכתו והשיב כי מלמד תינוקות הוא, נענה הצאר ואמר 'א שיינע פרנסה', חזר המלמד ושאל ומה עיסוקך, גילה לו הצאר כי הינו המלך בכבודו ובעצמו, הגיב הלה בכסילותו ובתמימותו אכן א שיינע פרנסה... ולא הבין כי המלכות אינה עסק המניב פרנסה מכובדת אלא כל הארץ שלו היא, ולו הכסף והזהב של כל המדינה.

המשיך החתם סופר לאמור, כי החושב שהשבת היא 'שיינע פרנסה' וסגולה טובה הרי כסילותו היא אלף פעמים יותר מטיפשותו של אותו מלמד, שכן השבת היא היא עצם הברכה, ומינייה מתברכין כל שיתא יומי, והלה מדמה שהיא עוד 'פרנסה' טובה...

והקב"ה מקיימה שנאמר (ישעיה נח יג) 'אם תשיב משבת רגלך' מה כתיב אחריו (שם יד) 'אז תתענג על ה' כמה דתימא (תהלים לו ד) 'והתענג על ה' - ויתן לך משאלות (ישעיה שם) 'והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר' יי. לבך'. ולא עוד אלא כל מה שאתה אוכל בעולם הזה אינו אלא מן הפירות אבל הקרן קיימת לך לעולם הבא, שנאמר (ישעיה שם) 'והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר' יי.

כד. וכבר אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם שבת), ומה המחלל את השבת במיתה קל וחומר כשמקיים את השבת שנותנת בו חיות.

והעיקר, שימלא יומו ביום השבת על התורה ועל העבודה, אז יהא שרוי יותר בברכת השבת. המגיד מדובנא זצ"ל המשיל את האנשים העסוקים ביום השבת לרוץ אחרי תאוותם באכילה ושינה, למה הדבר דומה, לעשיר פלוני שהוצרך להעתיק משכנו מארצו וממולדתו למדינה אחרת רחוקה מאד, עברו הימים ואותו עשיר התגעגע מאד לשמוע את שלום בני משפחתו ואנשי עירו, אך מחמת מרחק המקומות לא היו שיירות מצויות מהכא להתם ולא שמע על מקומו ולא מידי, והנה, ביום מן הימים דפק על דלת ביתו 'משולח' שהגיע מעיר מולדתו של העשיר כדי לבקש ממנו נדבה, שמח עמו העשיר והכניסו לביתו בכבוד גדול, והתחיל לשוחח עמו על פלוני ועל אלמוני, אולם משנקפו הדקות התנצל הלה לפני העשיר, שלא יוכל להתעכב עוד בביתו ולדבר עמו על דברים של מה בכך, שהרי עשה את כל הדרך הארוכה מביתו להכא כדי לדפוק על בתי נדיבים ולאסוף כספי תרומות שבהם יוכל לפרנס את בניו ובני ביתו, ואיך יבזבז מזמנו היקר לשיחות של הבל וסרק, שמע העשיר את טענתו והבין שהצדק עמו, לפיכך שאלו כמה כסף הוא מצליח לאסוף במשך שעה, והציע לתת לו מלוא סכום זה כדי שבתמורתו יסכים לשבת אצלו 'שעה שלימה' ולספר לו על בני משפחתו ואנשי עירו, ואכן הסכים ה'משולח' להצעתו והתחילו לשוחח על הנעשה והנשמע בעירם, לא עבר זמן ארוך והנה מבקש הלה מן העשיר, דמאחר שנכח לראות את נדבת לבו, שהרי נתן לו סכום גדול כזה, על כן אל יחר אפו כי בודאי ימלא גם את משאלתו זו שיתן לו מיטה מוצעת לישון עליה כי עייף הוא מטורח הדרך, הביט עליו העשיר בתמיהה... וכי לזאת פתחתי את כיסי - שתתן תנומה לעפעפיך, והרי כל רצוני בזה היה כדי שאזכה לדבר אתך... ואשמע מפיו את הקורות בעירך, ושכור שכרתיך לכך בסכום כסף הגון, כיצד תבקש לישן בשעה זו... והנמשל מובן, כי לכך ממש דומה יום השבת קודש, שהקב"ה בא להיות עמנו, וכדי שנוכל להתקרב אליו ביום השבת הרי הוא משפיע עלינו ברכות לרוב, ולכן נמי ציוה הבורא על איסור מלאכה כי כביכול חפץ הקב"ה להשתעשע עמנו ושנבוא לידי דביקות בו יתב"ש, ואילו אותו כסיל בוחר לבלות עת כזאת באכילה ושתיה תחת יגיעתו בעבודת ה', והרי הוא כאותו משולח שקיבל את הכסף כדי שיוכל לדבר עם הבעה"ב ובאותה שעה גופא מבקש לישון ולנוח. ומכאן תשובה לאותן המבלים את יום השבת קודש בתענוגי עולם הזה, ויושבים ומשוחחים בדברים בטלים על קערות מלאות בוטנים וגרעינים למיניהם, וטענתם בפייהם שלא מצינו בכל הלכות שבת שאסור להתנהג כן, וא"כ הנח להם שכך דרך הנאתם, אולם אף אתה הוכיחם בשבט לשונך כי שקר בפייהם, משל למה הדבר דומה, לכלה היוצאת לחופתה במלבושיה הנקיים בקפידה, בהיותה בדרך הבחין בה רשע אחד וברוע לבבו זרק רפש וטיט על בגדיה הנקיים והמצוחצחים, ומרוב צער נתעלפה הכלה תיכף ומיד, בראותו כי כן נבהל ותמה בפני מלוויה מה קרה... וכי נפל הרפש בעיניה ח"ו, והלא לא אירע לה שום נזק, ומדוע אם כן נתעלפה... אך השושבינין גערו בו בצדק 'רשע מרושע שכמותך, לא בעינייה זרקת את הרפש אלא בתוך לבה...' ובכך קרעת אותה לגזרים מרוב צער ועגמת נפש, והנמשל מובן לכל בר דעת, שכדברים האלו ממש נעשים בשבת מלכתא, שאותן ישיבות של עמי ארצות אינן מתאימות כלל לקדושת השבת, והרי זה כזורק רפש וטיט בבגד הכלה ביום חופתה, דהיינו 'בלב' השבת, ואע"פ שלא מצינו איסור מפורש לכך יבין כל בר דעת שלא יעשה כן במקומו, ולמה לי קרא סברא היא שצריך האדם להתנהג בהתאם לקדושה, דהיינו להתעסק בצרכי הנפש ועניני קדושה, ולהכניע בה את הגוף ולהפוך החומר לנשמה, ואז יזכה להתענג באמת מקדושתה.

וכבר אמרו צדיקים 'שינה בשבת תענוג' - 'מפארשלאפט דעם תענוג פון שבת', שצריך להיזהר שלא לישון בתרדמת הזמן ולאבד 'בשינה' את התענוג הרוחני של שבת (עי' תורת אבות שבת אות קי"ג).

והיו צדיקים אומרים שהנה נאפוליון מלך צרפת היה ממעט עד מאוד בשינתו, באומרו שאינו רוצה לאבד את מלכותו באותם שעות השינה, ועל דרך זה היו אומרים כיצד ניתן לשכב על המיטה ולבזבז זמן כה יקר בשינה. ואם כי לא באנו לומר שלא לישון בשבת, אך פשיטא ואין צריך לומר שלא 'לישון' בהבלי העולם ולא להיות מאותם באמת מקדושתה.

וכבר אמרו צדיקים 'שינה בשבת תענוג' - 'מפארשלאפט דעם תענוג פון שבת', שצריך להיזהר שלא לישון בתרדמת הזמן ולאבד 'בשינה' את התענוג הרוחני של שבת (עי' תורת אבות שבת אות קי"ג).

והיו צדיקים אומרים שהנה נאפוליון מלך צרפת היה ממעט עד מאוד בשינתו, באומרו שאינו רוצה לאבד את מלכותו באותם שעות השינה, ועל דרך זה היו אומרים כיצד ניתן לשכב על המיטה ולבזבז זמן כה יקר בשינה. ואם כי לא באנו לומר שלא לישון בשבת, אך פשיטא ואין צריך לומר שלא 'לישון' בהבלי העולם ולא להיות מאותם באמת מקדושתה.

שבת, ועוד יהיה 'ברית עולם' שכל העולם יזון בזכות שומרי שבת, עכ"ל^{יב}.

וקידשתם היום ומחר - קדושת האדם בלבד ובשמירת המחשבה

בפרשתן (יט י) 'ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר, כאן למדנו חיזוק גדול ביסוד היהדות והוא 'קדושת חיו' של איש היהודי. ביאר

ובגמ' איתא (שבת קיח.) 'כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים'. וכיאר החתם סופר (אמור ד"ה ונתת) 'שע"י השבת זוכה שיהיה כל ימי השבוע קודש אצלו מבלי הפסק, וזהו בלי מצרים - שלא יפסק מלהיות אצלו תמיד קדושת שבת'. ועל פי זה מפרש בלשון הכתוב (ויקרא כד ה) 'ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד מאת בני ישראל ברית עולם', 'שיהיה תמיד בבחי'

שנאמר עליהם 'הולך בטל כישן דמי'...הן אמת שאמרו חז"ל ('ילקוט הראובני' פרשת ואתחנן) 'שינה בשבת תענוג', אך מכל מקום אסור שכל עיסוקו ביום השבת יהיו רק סביבות דברים גשמיים כאכילה ושתייה, וכבר אמר הגר"א מווילנא זצ"ל, שלכן דייקו ואמרו 'שינה בשבת תענוג', להורות שהשינה בשבת תהא כמו הקינוח שאוכלים בסוף הסעודה, שאם ירבה במיני מתיקה יבא להקיא את כל מה שאכל, והכי נמי אל ירבה בשינה...

וכן ידועים דברי ה'חזון איש' זי"ע שאמר, שאם היה גוי יודע ומרגיש הטעם שיש לבני ישראל בלימוד דף גמרא קודם התפלה בשב"ק היה בא להתגייר לחסות תחת כנפי השכינה, ולדין שאנו מודים להקב"ה בכל יום 'שלא עשני גוי', והודו לה' שאנו בני אברהם ויצחק ויעקב, ואין אנו זקוקים לגיור ממדריגת גוי לישראל, מכל מקום עלינו להתגייר בענין זה... לקבוע זמן ללמוד תורה בשבת קודש בהשכמה, ותהא מתוקה בפינו מדבש ונפת צופים.

כה. ומן העניין להביא פירושו של הגה"ק החיד"א ב'נחל קדומים' (פרשת יתרו) בדרך רמז לבאר טעם הסמיכות בעשרת הדיברות של מצות שמירת שבת לכיבוד אב ואם, דהנה איתא בזוה"ק (ח"ג קעג:) שראוי לחדש חידושי תורה בשבת קודש, ואז מעטרין את נשמת אביו בעולם הבא [וביסוד ושורש העבודה' (שער השמיני, פרק יב) כתב, דאף הנהגה טובה חדשה שהאדם מקבל על עצמו הרי היא בכלל זה], וזה נרמז מסמיכות הדיברות, דבשבת כשמחדש חידושי תורה מקיים מצות כיבוד אב ואם.

כו. סיפר כ"ק אדמו"ר מסקווירא זי"ע על אביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא זי"ע שכשהיה ילד בן שש שנים השתתף בשמחת נישואי אחד מקרוביו, ויצא מאוד למים, וביקש מאחד ממשפחתו שיביא לו מים להרוות צמאונו, פנה אליו דודו הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריוקע זי"ע ושאלו, מה תבקש, השיב הילד חפץ אני במים, חזר ושאלו מדוע תתאוה למים, נענמה הילד צמא אנכי, לא הרפה הרה"ק ואמר לו ומה בכך שהינך צמא, החזיר לו הילד 'צמא אני עד מאוד', או אז אמר הרה"ק רבי יוחנן, אם כן איפוא זהו הזמן הראוי ביותר שלא לשתות, ובלשון קדשו דעמאלטס איז טאקע ערשט גוט נישט צו טרינקען... והיה אומר הרה"ק רבי דוד שתיבות אלו שיצאו מפ"ק של דודו ליווהו כל ימי חייו להתעלות במעלות הקדושה.

זאת תורת האדם - לקדש עצמו למען כבוד שמו יתברך. המגיד מדובנא נשא משלו לאחד שלקה בעורו ועלתה מוגלא בידו, הלך לרופא שבעיירתו, ונתן לו סמי מרפא והנה נרפא הנגע, אולם למחרת עלתה חזזית במצחו, הלך לרופא אחר ושילם לו שכרו משלם והלה משח לו משחה על הפצע ואכן לאחר זמן קצר נעלם כמות שהיה, אך השכם בבוקר נוכח לראות לדאבון ליבו ששוב צמח לו פצע חדש על אפו, וכמעשהו בראשונה ובשניה כן בשלישית וחוזר חלילה. יעץ לו ידידו הטוב, מה לך לכלות ממונך וכוחך וזמנך על רופאים 'קטנים' אלו, סע לעיר הגדולה שם נמצא רופא יחיד מומחה, אמנם מבקש הוא משכורתו 'עשרת מונים' אך בכך תיפטר מפצעים אלו אחת ולתמיד. שמע לדבריו ועשה כעצתו, הגיע לרופא הגדול וזה נתן לו לבלוע 'כדורים' (פילען) מיוחדים, למחרת ראה כי 'כולו הפך לבן' כולו מלא פצעים מכף רגל ועד ראש, ניגש בחרי אף אל הרופא ואמר לו למה רימיטני ומדוע הגדלת את פצעיי. הסביר לו הרופא באר היטב, הנה מחלתך פנימית היא שהדם מזוהם ועל כן יוצאים בגופך הפצעים, ועד עתה כל אותם הרופאים לא טפלו אלא בפצעים החיצוניים, על כן הסירו ממך נגע במקום פלוני אך שוב הופיע במקום אחר, אמנם אני 'במומחיותי' הגדולה ראיתי את שורש ומקור הנגע ונתתי לך סמי רפואה למקור המחלה, על כן יצא כל הזיהום ופרץ חוצה, ועתה בנקל ארפא את כל הפצעים החיצוניים ושוב 'לא תוסיף לראותם עוד עד עולם'. ולעניינו יאמר, שהדרך הנכונה ללחום ביצר ולעקור את התאוות היא על ידי המלחמה בשורש הפנימי שהוא פורה ראש ולענה,

את עצמו בקדושת אכילה ושתיה ותענוגי עולם הזה ולא ישתמש בהם יותר מכפי צרכיו, ועי"ז ימצא חן בעיני אלוקים, וקל רחום וחנון ימחל לו על כל אשר העוה"ם.

והעיקר לשמור את מחשבתו בנקיות בקדושה וטהרה, והדברים שווים לכל נפש, כביאורו של 'ספר

החינוך בפרשתו בביאור מהות מצוות 'לא תחמוד את כל אשר לרעך' (מצוה ט"ז) וז"ל. 'ואל תתמה לומר, ואיך יהיה בידו של אדם למנוע לבבו מהתאוות אל אוצר כל כלי חמדה שיראה ברשות חברו, והוא מכולם ריק וריקם, ואיך תבוא מניעה בתורה במה שאי אפשר לו לאדם לעמוד עליו? שזה הדבר אינו כן, ולא יאמרו אותו זולתי

בה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (לקוט"א יא) כי היצר בא אל האדם ומבלבל אותו בפיתוייו - מיום המחר תתחיל בעבודת ה' כראוי, ולעת עתה תשאר במצבך. ע"ז אמרה תורה וקדשתם היום - תענה ליצרך באותו 'משקל לשון', היום אקדש עצמי ואתקרב לבוראי, ומחר - נראה...

חוברים לדברים, ביאורו הקדוש של הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נועם אלימלך פר' נח) על דברי חז"ל (ב"ק ג. ועי' ב"ר סו ד) 'כל האומר הקב"ה וותרן, יוותרו מעוהו'. וביאורו, שכל האומר - כל הרוצה שהקב"ה יוותר לו על עוונותיו ופשעיו, עצתו יוותר מעוהו - יוותר מעט מהנאת בני מעיו, כלומר, שיקדש

שואם נלחם בתאוה זו למחר יתאוה למשהו אחר, ורק אם יעקור שורש הרע ייפטר מכל אותם יצרים קשים ורעים. וכיצד יעקור מפנימיותו את הרע, הדרך היא רק על ידי לימוד התורה והתחזקות בתפילה.

כז. דורשי רשומות רמזו בפסוק (יט ה) 'והייתם לי סגולה' כי צורת נקודת סגול היא משתי נקודות בשורה העליונה, והן מרמזות לשתי עינים, ותחתיהן נקודה אחת הרומזת לפה, וזה מה שהקב"ה מבקש מן האדם 'והייתם לי סגולה' ש'סגול' זה יתנו לו - על ידי השמירה עליהם

כח. ולא יהיה חלילה בין אלו שהמליצו עליהם, שהם יושבים בסוכה, אך מכיוון שראשם ורובם מונח בתוך הקערה נמצא שאוכלים מחוץ לסוכה... הגה"צ רבי אהרן כהן זצ"ל בעל ה'בית אהרן' על הש"ס, היה מתלמידיו של

הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע (אשר כידוע עורר רבות בעניין עבודת האכילה בקדושה ובטהרה ואף חיבר על כך את ספרו הק' 'שולחן הטהור'). פעם פנה ר"א אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע וביקש מעמו עצה ותושיה איך להתגבר על תאוות האכילה ולא לאכול אלא כפי צרכו ובמתינות. אמר לו החזון"א, טבע הטביע הקב"ה בברייתו שא"א שירצה האדם שתי רצונות שווים בחוזק תאוותם, ואם יש לו כמה רצונות חייב להיות שאחד מהם חזק ותקיף יותר מחברו. על כן עליך לחזק בלבך את הרצון הטוב ללימוד התורה הקדושה ותתאוה באהבת בוראך עד שרצון זה יגבר על רצון האכילה. וסיים החזון"א, בטוחני שהגה"ק בעל 'קצות החושן' לא היה מרגיש טעם בקוגל שאכל, מרוב חשקו ויגיעתו בתורת ה' תמימה. כט. סיפר הסבא מנובהרדוק זצ"ל, שפעם תפס שוטר אחד גנב בשעת קלקלתו, מיד אסרו בזיקים ובכבלי ברזל ונטל אותו בדרכו לבית האסורים (בימים ההם היה השוטר כובל ידו אחת, ובשני כבל את ידו של הגנב וממילא לא היה יכול לברוח),

בהיותו בדרך עבר הגנב בשכונת מגוריו וכל מכריו וקרוביו הביטו עליו בבוז על שנכשל ועשה מעשים אשר לא יעשו, מכיוון שלא היה יכול לסבול את צער הבזיונות החליט לעשות מעשה, במקום שהשוטר ילך לפניו והוא ישרוך רגליו אחריו התקדם ורץ לפני השוטר ועשה עצמו כמובילו לבית האסורים, והחל גוער בו - מדוע אינך ממחר לבוא אחרי, והוכיחו על המעשים הנלוזים אשר עשה, לעומתו השיב השוטר שלא כן הוא, אלא אני המוביל אותך לבית האסורים על מעשה הגניבה שעשית, וכך התווכחו ביניהם ותושבי העיר לא ידעו למי להאמין, עד שהגיע חכם אחד ושאל אותם למי משניהם יש את המפתח לפתוח את האזיקים ומזה ידעו מי השוטר ומי העבריין, ובזאת התכוון הסבא לומר בדרך מוסר, שלפעמים כובש היצר הרע את האדם עד שנראה שהוא שולט עליו לגמרי ח"ו, אבל על האדם לדעת כי היצר מנסה להפוך את הקערה על פיה שירגיש האדם שהוא אסור באזיקי היצר, ובאמת אינו כן כלל וכלל, אדרבה ה'מפתח' להצלתו נמצאים בידיו ולא בידי היצר, אמור מעתה שהוא 'בעל הבית...' ובידו להתנתק מהם ברגע שהוא מחליט לעשות כן, וממילא ירד ויתבטל כל כוחו של היצה"ר ויוכל לעלות מעלה מעלה.

ל. הרה"ק ה'בית הלוי' זצוק"ל (בפרשתן) תירץ בדרך משל לשאלה זו, במשל למי שהבעיר בו יצרו 'אש זרה' לאיזו תאוה. יצא הלה לרחובה של עיר והחל לרדוף אחר תאוותו להשיגה בעודו מתבוסס בשלג ובכפור העז, תוך כדי מרוצתו החפוזה החליק על גבי הקרח והחל להתדרדר אל עבר תהום נשיה וכמעט כפסע בינו ובין המוות, ברגע האחרון נבלם על ידי חפץ כלשהו וחיינו נתנו לו בנס. עתה אם נשאל את פיו האם באותם רגעים איומים כשהייתה

שמא תאמר איני יכול לעמוד כנגד יצרי הרע, תשובתך בדברי חז"ל (סוכה נב:) 'אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו וכו' ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו, והרי שאף ב'דברים קלים' אין יכול האדם לבדו להתמודד כנגד יצרו, ומאחר שצריך הוא לבוא לעזרת ה' אם כן אין שום חילוק בין דברים קלים לקשים, שהרי עזרתו ית' היא ללא גבול ומידה, ומי שיעזור לך כנגד יצרך 'הקל' הוא שיעמוד לימינך גם כנגד יצרך 'הקשה', הפל תחניתך לפני אביך שבשמים שיצילך מיד אותו רשע ושוב תוכל עמוד ולנצח.

וכבר איתא בבית אברהם שקדש עצמך במותר לך ס"ת 'שכרך', ללמד על השכר הטוב אשר ינתן לו מאת 'המשלם שכר טוב ליראיו'. ויש להוסיף שלא לחינם נרמו ענין זה בסופי התיבות ולא בר"ת, כי אכן אין רואים את השכר ממול העיניים, אך נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך פעולתך.

קבלת התורה - כל ישראל יש להם חלק בתורה

שבת קודש זו נקרא בפיות עם קדוש 'שבת קבלת התורה' וכשמו כן הוא, שהרי 'הקריאה מעוררת את הזמן' (שש"ק ח"א תה, וכן הוא בפרי צדיק פר' בא יא מה'חווה), וקבלת תורה מסיני בפרשתנו היא שנויה. בשבת קודש זו מתנוצצים ניצוצי אורה ממעמד קבלת התורה בלבבו של כל אחד מישראל, ומסוגל זה היום לקבל תורה מחדש, בקבלה טובה של לימוד התורה הקדושה²¹.

הטיפשים הרעים והחטאים בנפשותם, כי האומנם ביד האדם למנוע עצמו ומחשבותיו ותאוותיו מכל מה שירצה, וברשותו ודעתו להרחיק ולקרב חפצו בכל הדברים כרצונו. ולבו מסור בידו על כל אשר יחפוץ ימנו, והשם אשר לפניו נגלו כל תעלומות, חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב, אין אחת קטנה או גדולה טובה או רעה מכל מחשבות האדם נעלמת ממנו ולא נסתרת מנגד עיניו, ישיב נקם לעוברי רצונו בלבכם, ונוצר חסד לאלפים לאוהביו המפנים לעבודתם מחשבותם. שאין טוב לאדם כמו המחשבה הטובה והזכה, כי היא ראשית כל המעשים וסופן, וזהו לפי הדומה עניין 'לב טוב' ששבתו חכמים במסכת אבות (ב ט), עכ"ל²².

ודע שכתב האלשי"ך הק' (ריש פר' קדושים) לבאר הטעם שמצות 'קדושים תהיו' נאמרה בהקהל, וז"ל, והנה יש בני אדם גם בני איש תועים מדרך השכל באומרם לא כל אדם ראוי לכך וזוכה לזה כי אם חד בדרא ותרי בדרא, ויתרשלו על ידי כן מלעלות בסולם השלמות בתורה ומצוה והתנהגו בחסידות, אך לא כן הוא כי אם שאין איש בישראל שלא ישיג אם ירצה לעלות בתורה ובשרון המעשה והתבודד בחסידות עד קדוש יאמר לו, על כן להורות זה צוה יתברך ואמר דבר אל כל עדת בני ישראל וגו' קדושים תהיו כי הקהיל את כולם להורותם כי כל העדה מוכנים לזה, ועיי"ש עוד מה שמאריך בדבריו הקדושים.

התהום פעורה תחתיו גם אז בערה בו אש היצר... הרי בוודאי יענה הלה, באותם הרגעים לא עלו על דעתי לא מחשבות אלו ולא דומיהם רק מחשבת פחד המוות שנקלעתי אליה. כיו"ב לדידן, אם בכל רגע תהיה 'יראת שמים' בדעתנו ומוחנו לא נחמוד ולא נתאוה לשום דבר כי אם לקל חי צורינו חלקינו.

לא. הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע היה אומר בדרך צחות על דברי הכתוב (טו א) 'אז ישיר משה' ורבותינו דרשו, שר לא נאמר אלא ישיר, כי היו"ד על שם המחשבה נאמרה. ואמר, יו"ד א איד (יהודי) על שם המחשבה - כולו נקרא על שם מחשבתו, כי עיקר העיקרים הוא שמירת המחשבה כראוי.

לב. בפרשתן (יח ב) 'וזהרתה אתהם את החקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה, ובתרגום יונתן, ותהודע להון ית צלותא דייצלון בבית כנשתהון', פירוש, תלמדם את התפילות שיש להם להתפלל בבית המדרש. ואע"פ שלא נזכר בפסוק כי אם מלימוד ההלכות - 'את החוקים ואת התורות', מכל מקום כדי להצליח בתורה נצרכת התפילה לשפוך לבו לפני ה' על ההצלחה בתורה ומצוות.

אמנם, מיד אחר תפילתו, יפנה לעסוק בתורה, כי א"א לבכות ולשפוך שיח ב'אהבה רבה' שיפתח ה' עיניו בתורה וכשבא 'למעשה' הילד איננו. וכבר המשיל זאת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לעני שביקש והתחנן בדמעות שלישי לפני עשיר מופלג שיפרנסו, אמר לו העשיר אינני מחזיק תחת ידי מעות, גש אלי בשעה פלונית בבית העסק שלי ואמלא ידך במטבעות, הלה לא הופיע באותה שעה, למחרת שב לבקשו בדמעות שלישי, אמר לו העשיר כבר הוריתך אתמול לבוא לבית עסקי, מדוע לא באת, נו, בוא היום... וכך הווה כמה ימים, וכי יוסיף עוד העשיר לשים לבו לבקשותיו... (פנינים יקרים).

מעבודת מצרים אף שלא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתיאש אדם מחלקו בתורה יי אפילו אם יהיה בשפל המדרגה, מכל מקום כמוהו כמו הגדול שבגדולים יי.

בפרשתן (יש יז) ויטייצבו בתחתית ההר. וביאר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לשבועות) שמרומז בכאן שאף העומד בתחתית ההר - הר ה' מרוב עוונותיו. יטייצב ויאמר, הנני. אף מתוך מצבי הנני מוכן ומזומן לקבל עלי עול תורה ולימודה ולהגות בפתגמי אורייתא יי. ואין איש מישראל שיאמר רחק ממני עסק התורה, כי לכל

בפרשתן (יש ו), 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל' וברש"י - 'לא פחות ולא יותר', כתב ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס, שבועות ד' שס"ד): 'לא יותר' - היינו שהיא מדריגה יותר עליונה שבאפשרות אפילו מלאכי השרת לא זכו ולא יכול לזכות יותר מזה אפילו גדול הנביאים, ו'לא פחות' פירוש אין אשה או פחות שבפחותים שלא יכול לזכות לזה, כי כל אדם מישראל יש כח בידו לעלות למדריגה זו יי.

עוד כתב ה'חת"ס' (שם רפ"ח:), 'ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחילת צאתנו

ידוע דבר המעשה שהרה"ק מראפשיץ ראה אברך שעמד בתפילתו ביום חג השבועות ושפך לבו כמים בתפילת 'והאר עינינו בתורתך' משך זמן ארוך מאד, ושב להתחנן כבן המתחטא אצל אביו שוב ושוב, בגמר התפילה ניגש אליו הרה"ק מראפשיץ ו'גמרא' גדולה בידו, וכה אמר לו, הייתי בשמים וראיתי שתפילתך נשאה פירות ונתקבלה באהבה לרצון, הא לך גמרא ותתחיל בלימודך...

לג. וכך פירש הרה"ק האמרי אמת זי"ע בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ליקוטי יהודה בפרשתן) בפסוק (יש ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', שהנשר הוא עוף טמא כידוע, ובא הכתוב להורות לאדם שאפילו מתוך בחי' נשר בשפלות מצב רוחני, אם יעסוק בתורה יקרבו הקב"ה ויביאהו אליו, וכמו שהיה בצאת ישראל ממצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה וקרבת המקום לעבודתו.

לד. מתאמרא משמיה דהגה"ק רבי ישראל סלנטער זצוק"ל, שהרי אין ידוע בדיוק איה המקום שבו ניתנה התורה לבנ"י, וכן נמי אין ידוע באיזה יום היה המעמד (שנחלקו החכמים אם בו' סיוון או בז'). ללמדנו, שלא יאמר אדם, כאן במקומי, בבית מדרשי, או בישיבה זו ובכולל זה בו אני נמצא איני מוצא לנכון בעצמי להצליח בתורה, ואילו הייתי משנה מקומי בוודאי הייתי מצליח בלימודים, וכן לענין ה'זמן', לא יאמר שבזמן הזה ובמצב הנוכחי איני יכול לעמול בתורה, אלא ידע שבכל מקום ובכל זמן מסוגל הוא ללמוד וזוהי היא חובתו בעולמו.

כע"ז אמר הרה"ק מקאצק זי"ע (אמת ואמונה תעב) שבחודש סיון היה זמן מתן תורתנו, אבל קבלת התורה כל יום זמנה, שעליו לקבל ע"ע מחדש בכל יום.

לה. כעניין שאמר הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע לבחור שהיה אצלו בקודש פנימה לבאר בדברי רש"י אלו, ש'לא פחות' - אין לך דרגא פחותה כמי שאינו עוסק בתורה כראוי, ו'לא יותר' - ואין לך מעלה יתירה מהעוסק בתורה לשמה.

הגה"ק רבי חיים מוואלאזין זי"ע שאל פעם ליהודי מדוע אינו קובע עתים לתורה, החל היהודי לתרץ את עצמו שהוא טרוד בטרדת הפרנסה, ואין עיתותיו בידו לעסוק בתורה, אמר לו הגר"ח א"כ, אין בינך לבין אומות העולם ולא כלום, כי הקב"ה שאל את האומות העולם האם ברצונם לקבל את התורה, ענו לו זה בכה וזה בכה, בני עשו ענו שכל חיותם הוא מרציחה וכבר נתברך אביהם 'על חרבך תחיה' וכן שאר האומות, והרי שמאנו לקבל את התורה מפני פרנסתם וחיותם, ואם כן אף האומר שאינו לומד ואינו קובע עתים לתורה מפני פרנסתו הרי הוא כאותם האומות... מעשה באחד שנכנס אל הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע וסיפר לו על מצב פרנסתו הדחוק, וסיים כי אם יספק לו הקב"ה פרנסה בהרחבה מיד מקומו בביהמ"ד בעסק התורה, אמר לו הריי"צ כך היה מעשה באחד שחלה ל"ע ואמר לאביו הרה"ק המהר"ש שאם ישלח לו הקב"ה רפואה שלימה הוא מבטיח לתרום סכום הגון להחזקת הישיבה, ענהו אביו הק', כי מן המוטב שיירם תרומתו תחילה ואזי יהיה הקב"ה 'בעל חובו' לרפאותו ולהחלימו, וזה עדיפא מאשר שתחילה ירפאהו השי"ת ואז ידקדק עמו בחובו שילמוד תורתו, כך אף אתה, אמר הריי"צ היכנס נא אל בית המדרש ושב נא על התורה, והקב"ה ירווח לך בעסקיך והפרנסה תבוא אליך בריווח ובשפע רב.

לו. ע"כ אמרו חז"ל (עירובין נד.) 'חש בראשו יעסוק בתורה', כי בעת שחש בראשו קשה לו הלימוד עד מאד והרי

באר הפרשה - יתרו

יז

אחד יש תקוה לאחריתו, ותורה מונחת בקרן זוית ומצפה רוב האורה ויפתח לנו בהרחבה שערי סיעתא דשמיא, שיבוא ויטלנה ויתעטר בכתר תורה".
שנוכל להלך בארחות יושר ולפסוע בדרכי התורה והיראה, ועל ידי זה נזכה להתברך בכל הברכות הכתובות תקוותינו ובקשתינו מאת אלוקי המערכה, שירבה לנו בתורה, ובמהרה נראה בנחמת ציון וירושלים, אכי"ר.

לימוד כזה חשוב פי מאה כדאמרו (אדר"ג ג 1) 'שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריווח'. עוד אמרו (שהש"ר ח יד) אחד הלומד בצער נוטל אלף שלא בצער נוטל בשכרו מאתיים, על כן 'חטוף ואכול חטוף ואכול' לעסוק בתורה, כי לימוד כזה חשוב פי כמה וכמה.

לז. וביותר תגדל מעלת הלימוד בשבת, וכמו שכתב ה'בן איש חי' (בספרו בן איש חי הלכות שנה שניה פרשת שמות) בשם המקובלים, 'דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום השבת אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החול'.

ואילו הרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל אמר בשם הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע כי דף גמרא בשבת שווה בערכו לחמש מאות דפי גמרא בימות החול, וכן פרק תהילים אחד בשבת שקול כנגד חמש מאות פרקי תהילים בימות השבוע (הובא בספר איש חסיד היה עמ' שג).